

Rinze Ijbema - Lucas 11, 2-4

[1] Als het over bidden gaat: wie van jullie bidt in je gewone omgang met God geregeld het gebed van de Heer, het Onze Vader? Wil je je hand eens opsteken? Ik dacht dat ik wel heel wat handen kon verwachten. En ik heb er nog een vraag bij: wie van jullie, die geregeld het Onze Vader bidt, heeft voor zichzelf wel eens het gevoel dat je dan op de automatische piloot bidt? Ik wel. Het is een bijzonder gebed en het voelt soms als tweede keus, als gemakkelijke oplossing. Weet je, de boodschap die ik je vanmiddag mee wil geven is: blijven bidden. Blijf het Onze Vader bidden. Echt waar. En daarbij: gun jezelf aan de hand van dit gebed ook regelmatig verdieping van je geloof. Ik geloof dat overbekende teksten inderdaad een sleur kunnen worden, en ik geloof dat ze je vervolgens ook weer kunnen helpen verder te kijken dan je neus lang is. In deze preek wil ik een paar voorzetten geven. Ik wil graag dat je begrijpt dat God niet boos op je is, omdat je zo vaak het Onze Vader bidt, en dat je het zo vaak op de automatische piloot bidt. Ik zeg dat de Heer je dit gebed leert, en je uitnodigt het steeds opnieuw een startpunt van je omgang met God te laten zijn.

[2] Steeds opnieuw? Inderdaad. Net als de 10 geboden vinden we het Onze Vader twee keer in de Bijbel, één keer in Matteüs 6 en één keer in Lucas 11. En net als de twee versies van de 10 geboden, zien ook de twee versies van het Onze Vader er net even anders uit. Dat kan, in beide gevallen, maar één ding betekenen. Namelijk: hier geeft God je een concept, een basisstructuur, een aantal fundamentele inzichten cadeau, én het is de bedoeling dat je die cadeaus in verschillende, nieuwe situaties blijft uitpakken, opnieuw blijft toepassen. **[3]** De eerste keer dat we het Onze Vader tegenkomen, in Matteüs, dat is ook in de tijdlijn van Jezus' leven de eerste keer dat we zijn voorbeeldgebed meekrijgen. De situatie waarin Jezus spreekt is de bekende Bergrede. Jezus geeft onderwijs. Hij vertelt eerst wie echt gelukkig is – de bekende zaligsprekingen. En dan gaat Hij verder over geloven in de praktijk, met de drieslag van geven – bidden – vasten. Daarover ging de eerste preek in deze Maand van Gebed. Je kunt die drieslag vergelijken met ademen. Door te geven, maak je je de Geest en de mentaliteit van God eigen: dat is inademen. Door te bidden, geef je met woorden, zonder woorden, aan God terug dat Hij inderdaad de God van je leven is: uitademen. En door te vasten ben je even stil, besef je dat je van God afhankelijk bent: de pauze voor je weer inademt.

[4] Goed, en dan Lucas, We zijn een paar jaar verder in de tijd en de weerstand tegen Jezus groeit. De schaduw van Golgotha wordt steeds donkerder in het Zuiden, waar Jezus naar toe gaat. De

leerlingen van Jezus herinneren zich, dat Johannes de Doper (de voorloper van Jezus) zijn leerlingen had voorbereid op de toekomst zonder hem, door ze te leren bidden. Wil Jezus het hun ook niet leren? Dat doet Hij, en Hij pakt het gebed van twee jaar terug ofzo weer op. Kennelijk is dit gebed niet bedoeld als iets eenmaligs, maar als een soort van nieuwe Psalm 1: iets om steeds opnieuw op terug te grijpen. En de grap is dat het ook in de kleine verschillen tussen Matteüs en Lucas duidelijk wordt: dit gebed is bedoeld voor onderweg, dit gebed is voor herhaling vatbaar.

[5] Even tussen haakjes: in de Nieuwe Bijbelvertaling en ook in de Bijbel in Gewone Taal is het Onze Vader in Lucas nog weer wat korter dan in Matteüs. Zoals je weet: we hebben honderden oude kopieën van het Nieuwe Testament, en vanzelfsprekend zijn er bij het overschrijven verschillen in geslopen. Met allerlei CSI-achtige middelen kun je proberen de ontwikkeling van die verschillen te volgen: wat was er eerst? Wat is er veranderd en waarom? Wat kun je wegstrepen? Aan de ene kant onderstreept zo'n ontwikkeling in het geval van het Onze Vader dat idee dat het Onze Vader ook bedoeld is als basisstructuur, die je steeds opnieuw kunt toepassen en uitwerken. Aan de andere kant is er natuurlijk wel een oerversie geweest, die Lucas heeft opgeschreven. En ik ben het niet eens met de keuze van de NBV en de BGT om de derde bede, 'laat uw wil gedaan worden,' er uit te laten.

Hoe dan ook is duidelijk, dat Lucas niet alleen een kortere versie geeft van het gebed van de Heer, maar dat er ook van binnen twee wijzigingen zijn. De eerste is in het gebed om brood. In Matteüs lees je: 'Geef ons vandaag het brood dat wij nodig hebben.' In Lucas lees je: 'Geef ons dagelijks het brood dat wij nodig hebben.' **[6]** Een klein verschil en het zegt niet veel maar wat het zegt is dit: dit is dus een gebed dat je vaker gaat bidden! Het is niet voor één keer bedoeld, toen massa's mensen naar Jezus luisterden op de berg. Het is bedoeld voor leerlingen, die onderweg zijn, die volhouden. Die gaan dit dagelijks bidden. Dit gebed is als een goed ontbijt: een goede basis, elke dag opnieuw. De tweede wijziging zit in het gebed om vergeving. Matteüs zegt: 'Vergeef ons onze schulden, zoals ook wij hebben vergeven...' Lucas zegt: 'Vergeef ons onze zonden, want ook wijzelf vergeven iedereen...' **[7]** Bij Matteüs opnieuw: zo gold het voor die ene dag, we hebben vergeven, punt. En bij Lucas: zo geldt het elke dag opnieuw, wij blijven vergeven, komma. Dit gebed is bedoeld om steeds opnieuw te bidden. Als dat jouw gewoonte is, is het een goede gewoonte. Gefeliciteerd.

Vervolgens: nu ga ik dus niet doen alsof het gebed van de Heer helemaal nieuw voor je is. Integendeel, ik ga er van uit dat je het kunt dromen en dat je ook weet wat de Heer er mee bedoelt. Op grond van die basis wil ik even goed wel de twee keer drie gebeden bij langs gaan, maar dan vanuit een bepaalde invalshoek. Die invalshoek haal ik uit die twee uitbreidingen, die het ritme van

het gebed een beetje verstoren. Die eerste uitbreiding is bij de derde bede: 'Laat uw wil gedaan worden – op aarde zoals in de hemel.' De tweede uitbreiding is bij de vijfde bede: 'Vergeef ons onze schulden, want ook wijzelf vergeven iedereen die ons iets schuldig is.' Ik denk dat je hard kunt maken dat de woorden **[8]** 'op aarde zoals in de hemel' niet alleen van toepassing zijn op het gebed 'laat uw wil gedaan worden,' maar ook op het gebed 'laat uw naam geheiligd worden' en op het gebed 'laat uw koninkrijk komen.' En bij wijze van proef wil ik dan kijken wat er gebeurt als je die andere aanvulling, **[9]** 'want ook wijzelf puntje puntje puntje' ook toepast op 'geef ons dagelijks het brood dat wij nodig hebben' en op 'breng ons niet in beproeving.' Maar eerst: op aarde zoals in de hemel.

[10] 'Vader, laat uw naam geheiligd worden.' Heb je wel door dat God en jij dit gebed altijd meteen aan het vervullen zijn? Zodra jij 'Vader' zegt tegen God, en je aandacht richt op Hem, doe je wat je in de eerste bede van Hem vraagt. 'Laat uw naam geheiligd worden.' Op het eerste gezicht kan het eerste gebed afstand creëren: o help, een heilige God! Er zijn vast momenten waarop die afstand nodig is. Maar met dat jij God aanpreekt, Vader, Heer, Abba, God, ben je zijn wereld binnengestapt en ben je iemand geworden die de naam van God heiligt. En dat gebeurt dan dus 'op aarde zoals in de hemel.' Maak je niet druk dat de naam van de Heer in de hemel niet grootgemaakt zou worden. Maar jij, als jij dit gebed bidt, met dat je God aanspreekt maken God en jij het ook op aarde waar: Gods naam wordt dan en daar en door jou grootgemaakt. **[11]** Je doet het al! Stap in de wereld die Gods Rijk heet.

[12] Want dat is nummer 2: 'Laat uw koninkrijk komen.' Bij 'koninkrijk' denk jij misschien 'der Nederlanden.' Je ziet 27 april voor je, en onze even vriendelijke als ietwat houterige koning Willem Alexander. Bij 'koninkrijk' dachten Petrus en Johannes en Jakobus aan twee verschillende werelden. Ze kenden het koninkrijk van David, dat echt een rijk van God was geweest en dat God nog een keer zou herstellen. En ze kenden het Imperium van Rome, het rijk van Caesar. Het verschil tussen die twee was duidelijk. Bij David was het rijk, de staat een middel waarmee God zijn doel wilde bereiken: vrede, vrijheid, blijheid, voorspoed. In Rome was de staat het doel geworden: het in stand houden van de wereldmacht, koste wat kost. Die twee botsten. En eigenlijk botsten ze vandaag nog: het Rijk van God, de staat van vrede en recht, van vrijheid en blijheid – en die staatsstructuren van vandaag, die weigeren God als de grote koning te aanvaarden. Wat nu? Gaan wij een heilige oorlog beginnen om Gods Rijk op aarde te vestigen? Ben je mal. We bidden: 'Laat uw koninkrijk komen, op aarde zoals in de hemel.' En met dat je het bidt, maak je het werkelijkheid. Keizers en koningen en burgemeesters weten niet vanzelfsprekend wat goed is voor de mensen. God wil ze evengoed gebruiken, waar Hij maar kan. Maar gelovigen weten wat de wereld echt nodig heeft, vrede en recht,

vrijheid en blijheid. En met dat we daarvoor bidden, schakelen we onszelf in: burgers van Gods hemelrijk op aarde. **[13]** Dat ben je in de Oosterparkwijk, dat ben je in Beijum, dat ben je in de stad.

Ik sla de derde bede over, van 'Laat uw wil gedaan worden.' Daar staat de toevoeging 'op aarde zoals in de hemel' vanouds bij, dus daar heb ik niets nieuws over te zeggen. Ik ga verder met de vierde: 'Geef ons dagelijks het brood dat wij nodig hebben.' En bij de tweede serie van drie gebeden kijk ik wat er gebeurt als je steeds toevoegt: 'want ook wijzelf...' 'Geef ons vandaag het brood dat wij nodig hebben, **[14]** want ook wijzelf geven dagelijks brood aan wie dat nodig heeft.' Je hebt natuurlijk helemaal gelijk, dat is niet wat Jezus zegt. Maar het sluit wel helemaal aan bij zijn hele onderwijs, bij de hele Bijbel: God zorgt voor jou, wees jij als God, zorg voor een ander, zo zorgt God voor hem. Al biddend word je blootgesteld aan God, raak je onder zijn invloed. Al biddend schakel je jezelf in in Gods plan, maak je zijn invloed groter. En wat let je om bij die maaltijd, waarbij je standaard het Onze Vader bidt, standaard een goede doelen-potje neer te zetten: als God jou dagelijks je brood geeft, dan deel jij je 'brood' dagelijks met een ander.

De vijfde bede heeft me dus op dit spoor gezet, dat God vragen om iets tegelijk betekent dat je jezelf inzet om hetzelfde te doen. 'Vergeef ons onze zonden, want ook wijzelf vergeven iedereen die ons iets schuldig is.' Zoals je een echte moslim herkent aan zijn baard en haar hoofddoek, zo herken je een christen aan: vergeving. Zoals God, zo ook wij. En tenslotte stel ik voor dat je het ook toevoegt aan de zesde en laatste bede: 'Breng ons niet in beproeving.' 'Breng ons niet in beproeving, **[15]** want ook wijzelf brengen niemand in beproeving.' Opnieuw: niet de letterlijke tekst van de Bijbel hier, maar inhoudelijk wel helemaal Bijbels. Ik zal voor jou geen struikelblok zijn, geen reden tot zonde. Opnieuw: als je dit bidt, dan zet je jezelf voor blok. Het slaat nergens op om braaf te bidden tegen verleiding, als je zelf een verleider bent. Wat je aan God vraagt, vraag je ook van jezelf.

[16] Dit is de laatste dienst in het kader van de Maand van Gebed. Ik vind het mooi om af te sluiten met het gebed van de Heer en dan precies vanuit de invalshoek: hoe zet net dit gebed niet alleen God maar ook onszelf in beweging. Ik heb bij mijn voorbereiding gekeken naar het onderwijs van de Catechismus over het gebed. Ik had ervoor kunnen kiezen om daar meer mee te doen in deze preek, maar ik had het gevoel dat het dan los zand zou worden. Ik wil je wel graag meegeven, juist als je geregeld het Onze Vader bidt en je soms het gevoel hebt dat het wel erg automatisch over je lippen komt: lees voor je bidt één van de Catechismuszondagen over dit gebed. Gebruik het eens als stimulans, om je goede gewoonte diepgang te geven.

En blijf bidden. Stotterend en jubelend, prevelend en schreeuwend, blijf bij God brengen wat jouw bezighoudt, weet dat het Hem ook raakt, en laat je raken door wat Hij je aanreikt, van dagelijks brood tot vergeving, tot een koninkrijk dat zijn naam draagt: Vader, God, Immanuel.

Amen.